

(המשך מעמוד 19)

זו להתקדם לעבר הסדר-שולם החמצה ככוננה, מפני שחיבה החלטות קשות ומרחיקות-לכת. לעומת זאת התרוצץ פרס במעט מדי יום ברחבי הארץ, לחץ ידיים בקריית-שמרונה, נישק תינוקות בקריית-גת, טס במסוק לחתונה של עשירים, הצטלם בחגיגת בר-מיצוה של עניים. כאשר התערב בקרב ההמוני היתה הנאתו גלויה לעין — אולי מפני שזכר שאותם ההמונים המטירו עליו עגבניות לפני ארבע שנים בילברד.

בהודמוניות אלה שפע פרס חיוכים ואופטימיות, אך שפת הגוף שלו העידה על אי-נוחות. אין הוא איש-חברה מטיבעו, ואין לו החן הטיבעי של עזר וייצמן או הסמכותיות הטבעית של מנהיגיה-מונים כמו מנחם בגין, אך היה חשוב לו להוכיח — וקודם כל לעצמו — שההמונים אוהבים אותו.

הכמיהה העמוקה הזאת לפופולריות, הצורך ב"הוכחה היומיומית שהוא מקובל, שהוא זוכה בחיבה, שלטה בכל מעשיו ומחלליו.

זוהי, כמוכח, מחלה מיקצועית של פוליטיקאים — ויתכן שמי שאין לו צורך כזה אינו עולה כלל על בימה ציבורית. אך אצל

השפיע כואו של את, שגול לפתע מהילד בך-השנתיים את המנופול על אהבת ההורים. אין בכך הסבר לתמונה המצויירת בקטע זה.

מדוע התאנו הילדים לשימיעון הילד? מדוע היכו אותו? לא היו אלה בריונים סולניים אנטי-שמיים, אלא ילדים יהודיים, בעיירה שכולה יהודית וששפת הלימוד בבית-הספר שלה היתה עברית. אין די בזה סבר שהילד היה מתבודד וקורא ספרים. משהו חסר כאן.

ומדוע לא הגיב הילד כפי שמגיב ילד רגיל, גם כשהוא שונא אלימות? מדוע הניח לאח — הצעיר ממנו בשנתיים! — להגן עליו? אין זה רגיל שילד בן 8 סומך על הגנתו של אח בן 6. הנימה של "מדוע הם מכים אותי? לא עשיתי להם כלום!" חוזרת לכל אורך חייו של שימיעון פרס. כעבור 25 שנים, כאשר היה עוזרו של בן-גוריון ושותפו של דיין, השמיע את אותה התלונה מול מטר ההתקפות עליו. מדוע הם מתקיפים אותי? — שאל. והשיבו: הם מתכוונים להתקיף את בן-גוריון ודיין, ואינם מעיזים, על כך ניהחתו המכות עליו. ובנימה של מרירות עמוקה הוסיף: בן-גוריון הגן עליי לפעמים, אך דיין לא עשה גם זאת. **ביזכרונות-ילדות אלה יש הסבר רב למעשים של ראשה-ממשלה בתשמייה. הילד המתבודד, המוכה, שהילדים לעגו לו ועינו אותו, זקוק לאהבה בשם**

שסיפר בעצמו, בתמימות-מה: "לא האידאולוגיה הצופית של תנועה זו משכה את ליבו", כתב הביוגרף מתי גולן, "אלא העובדה שהיתה זאת הגדולה והמקובלת בין תנועות-הנוער הציוניות בעיירה". כבר אז הגיע שימיעון פרס אל המקובל. **עובדה סיקאנטית: מנחם בגין, המבוגר מפרס בעשר שנים, הצטרף גם הוא בנעוריו לזמן-מה ל"תנועת השומר הצעיר בעיירת מולדתו הפולנית, ברסט-ליטובסק.**

בתל-אביב הקטנה התעוררה השאלה מחדש. למי להצטרף? פרס: "גדתי ממועדון-נוער למועדון-נוער, למצוא חברה שתהי לום את תקינותי הכמוסות. רוב חבריי הלכו לתנועת-הצופים. מעולם לא הייתי רקן-מעולה, ובצופים הירבו לעסוק בזה". גם זהו ירדיו מעניין. תנועת-הצופים היתה תנועה מקובלת, חסרת צבע. אך לא בשל כך מאס בה פרס, אלא מפני שעסקו בה הרבה בפעולות חברתיות, כגון ריקודים. הנער, שלא הרגיש בנוח בפעולות חברתיות כאלה, לא מצא שם את מקומו. פרס לא הסביר מה היו "תקינותי הכמוסות".

בבית-הספר למיסחר היתה לו הפגישה ששינתה את כל חייו. מולה כהן, שהיה לאחר מכן אחת הדמויות הבולטות של הפלמ"ח ואחד המפקדים הבולטים במלחמת-העצמאות, היה בנו של מנהיג הנוער "העובד" — תנועת-הנוער המיסרית בח"א הידיעה, שהיתה מין שילוב של אגודה מיקצועית הסתרותית לנערים עובדים (ואו היו רבים כאלה) ותנועה חלוצית חינוכית. מולה גייס את שימיעון — וכך החלו יחסים שעברו במהרה לפסים של שינאה לוהטת ורבת-שנים.

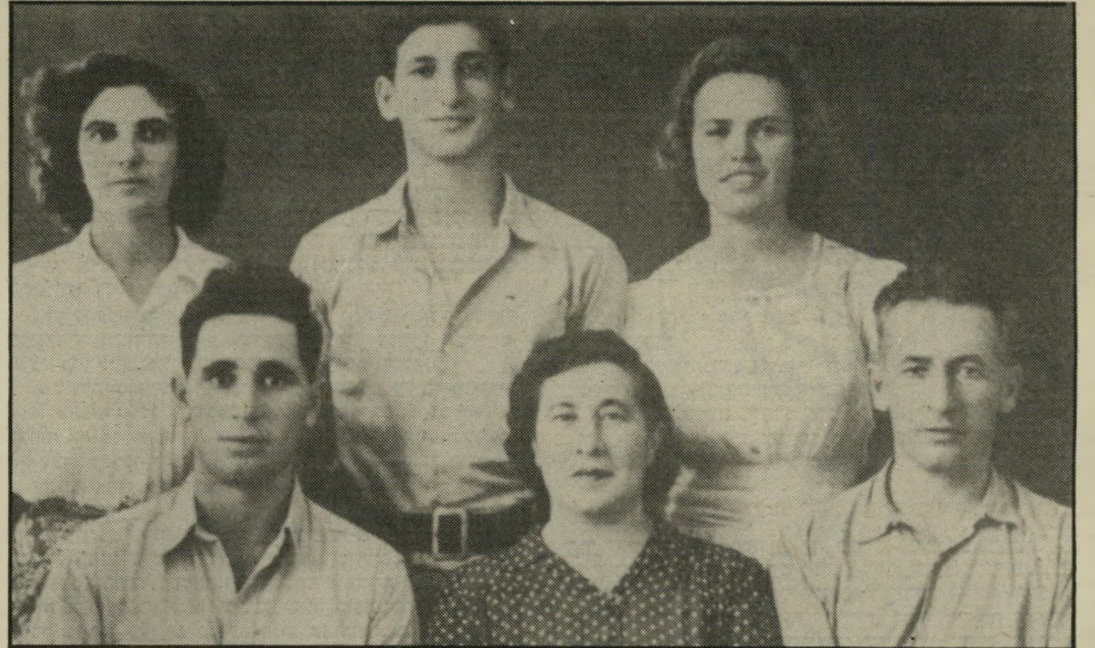
בסנף רוב הוא של הנוער העובד בתל-אביב גילה הנער שימיעון פרסקי את כישוריו המיוחדים ואת היעוד שלו בחיים. הוא ידע לדבר והוא ידע לארגן. הטבע חנן אותו בקול-באם עמוק, המוסיף תמיד מימד של שיבוע לעסקן פוליטי. הנערים היו מזכנים להקשיב לו. הוא גם הצטיין בסבלנות האינסופית, הדרדשה למי שרצצה לבנות אירגון פוליטי.

קל לתאר מה נתנה העסקנות לפרסקי הנער. הנער שהרגיש כל חייו שהחברה רוחה אותו, ישיב בצד והתבודד עם ספריו כאשר האחרים עסקו במעשי-קונרס, כספורט ובריקודים, יכול היה בעזרת העסקנות להיות למרכז-החברה. הוא לא הפך לרקדן טוב, ולא זכה לפתע כחן אישי, אך הוא זכה בהערכה. כמי שידע לקום ולדבר בנימה של ביטחון עצמי עמוק, וכמי שידע להיות פעיל, לארגן דברים, לשכת בישיבות.

לא קל היה להיות נער-עולה בישראל של שנות ה-30. בארץ גדל דור חדש של צברים, שהתייחסו בנוו אל החדשים, השונים, בעלי המיכטא הור (ובשפתו של פרס דבק עד היום שמץ של מיכטא אידישי, למרות שגם בפולין היתה שפת-אמו, לדבריו, עברית). הם לא היו "משלנו", אם לא היו ספורטאים, רקדנים, חברה/מנים, היה מצבם קשה עוד יותר — ושימיעון פרס לא היה אף אחד מאלה, בעוד שחברו, מולה כהן, היה ממש התגלמות כל התכונות האלה.

אך כמארגן יכול היה שימיעון פרס להתחרות עם כולם כבר אז. הצברים לא הצטיינו בכך בדרך-כלל. חסרה להם הסבלנות. הם היו רגילים להשיג את הכל בקלות, מידי הורים ש-רדפו אחריהם עם בננה. הצברים של אז, שלא ידעו שום שפה זרה, ולא קראו אלא המיכטר הרל שהיה קיים בעברית, לא אהבו לקום ולדבר בציבור — מעשה שלא היה נאה לחברה/מן אמיתי.

באינסטינקט בלתי-טויעה מצא פרס את הנתוב האחד שבו יכול היה להתחרות ולנצח — והוא לא נטש אותו פאס אף ליום אחד בחייו.

מישפחת פרסקי (1945): יושבים — האב, האם ושימיעון, עומרים — כרמלה, גרשון וסוניה

שארם, שהורעב בימי ילדותו, זקוק כל חייו לשפע של אוכל. ההרגשה שהציבור מקבל אותו — אם לא אוהב אותו — מהווה סיפוק לרעב ישן אצל אדם שסבל בילדותו, וגם בהמשך חייו, מרחייה כה רבה מצד עמיתיו.

העובדה ששימיעון פרס — הילד שימיעון פרסקי מבית-הספר בווישניויה — הוא עתה ראשה-ממשלה, ולא רק מטעם מיפלגה אחת אלא מטעם קואליציה של כימעט כל מיפלגות-ישראל, בראש ממשלה של אחרות לאומית, בוודאי משמשת צרי לפצעים עמוקים בנפשו, שלא הספיקו להגליד מעולם, מפני שבמשך עשרות השנים שעברו מאז ילדותו ירדו עליו מכות בלא-ספור שפתחו פצעים אלה שוב ושוב.

בודד מול הצברים

אם ממעט פרס לדבר על ילדותו, כמי שאינו חפץ להיזכר בחוויות מכאיבות ומודחות, הרי גם אינו שש לדבר על שמונה השנים הבאות — מגיל 10, שנת עלייתו, עד גיל 18, שנת הליכתו לקיבוץ.

גם לתקופה זו — החשובה בחייו של כל אדם — מוקדשים בספר רק חמישה עמודים, וגם ממנה נעדרת החוויה. שימיעון הגיע עם אמו ואחיו לארץ ב-1934, שנתיים אחרי אביו, שבא ארצה לבדו. המישפחה גרה ברחוב העבודה בתל-אביב. האב סחר בעצים ובתבואות בתל-אביב, והבן הלך כארבע השנים הבאות לבית-הספר היסודי בלפור. כרוב הילדים, רכב לשם על אופניים.

תל-אביב של 1934 היתה עיר אופטימית, מתרחבת, אם כי לא יפה. העלייה ההמונית מגרמניה שינתה את פניה. בניני עוליי-גרמניה היתה זאת עיר קטנה וחדשה, בניני הילד מכ העיירה ווישניויה היתה זאת מטרופולין מהממת ביופיה. כיצד תיתכן עיר נאה ממנה? שאל את עצמו, כפי שסיפר כעבור שנים.

כימים ההם היה נער, בהגיעו לגיל 14, צריך להחליט על דרך חייו. האב פרסקי החליט לשלוח את בנו הבכור לבית-הספר למיסחר.

שם מצא את יעודו האמיתי — לא המיסחר, אלא העסקנות.

בני 15'14 של אז נמשכו אל המחתרנות. האירגון הצבאי-הלאומי, שהתחיל לשבור את "ההבלגה" ולבצע פיגועים בכריטיים ובערבים, משך רבים. אחרים, היותר קונפורמיסטיים, הלכו אל אירגון-ההגנה. תנועות-הנוער מילאו תפקיד מרכזי בחיי הנוער והציבור כולו. לא פעם נקבעה דרך-חייו של אדם עד עצם היום הזה על פי התנועה שאליה הצטרף, לרוב במיקרה, בהיותו נער. בפולין הצטרף שימיעון הקטן לשומר הצעיר. מדוע? כפי

שימיעון פרס חורגת כמיהה זו גם מתחומי הצורך של הפוליטיקאי הרגיל. נדמה שזהו צורך נפשי עמוק, רכיב בסיסי באופיו, תוצאה של חוויות אישיות שפצעו פצעים עמוקים בנפשו.

מדוע הם מכים אותי?

הילד הוא אבי האיש. אצל כל האנשים — ובכללם הפר ליטיקאים — אפשר למצוא את ההסבר לקווי-אופיים בנסיר נות הילדות. אך הילדות של פרס שרוייה בערפל מוזר. אחד מחסידיו המושבעים, העיתונאי מתי גולן, כתב ביר גראפיה של פרס, שהיא למעשה אוטו-ביוגראפיה משוכתבת. ברור כי רוב הפרקים בספר באו מפי פרס עצמו. בספר זה, המכיל 273 עמודים, מוקדשים פחות משני עמודים לכל תקופת-החיים מיום הלידה בעיירה ווישניויה בפולין עד לעלייתו ארצה, בגיל 10. ברור כי שימיעון פרס לא אהב לדבר על ילדותו.

אולם 800 מילים אלה טמונו אוצר בלום של מידע — עקבות ברורים המובילים אל אוסיו של שימיעון פרס האיש.

"אביו היה יערן, שלרגל עסקיו נעדר מהבית לתקופות ארוכות". פריט זה בתולדות-חייו רומה מאוד לביוגראפיה של אריאל שרון, שגם אביו, האגרונום, נעדר באורח-קבע מהבית. אך בעוד שאריאל שיינמן הקטן גדל בחסות אמו הדומיננטית, הנוקשה והקשוחה, ככפר ארצי-שארלי, הרי שימיעון פרסקי הקטן גדל בחסות סבו הרתי, בעל-מלאכה שייצר מגפי-ילברד, בעיירה פולנית קטנה שהיתה כולה יהודית.

וכאן בא תיאור מוזר ביותר: "בעידודו ובהשראתו של הסב נמשך שימיעון גם אל השירה... היתה זאת התמסרות שגבלה בהשתעבודות. כאשר הילדים האחרים היו משחקים, שימיעון היה קורא. כאשר חבריו עסקו במעשי-שבובות, שימיעון היה פורש עם גיבוריו אל עולמות מופלאים ורוחקים.

אהבת אלה עלו לו, בשנות ילדותו, ביוקר רב. הוא היה אשם בחטא שילדים אינם סולחים: הוא היה שונה. על כך הם הענישו אותו במתנגות, לפעמים אף במכות. הוא לא היה מחזיר, ואפילו לא מנסה להתגונן, לגפול לא הכאיבו המכות, אולם הם פצעו עמוקות את נפשו. לאמו, ששאלה אותו מדוע אינו מתגונן, היה אומר בתימתון וככא: למה הם מכים אותי? — לא עשיתי להם כלום!"

"אחיו גרשון, הצעיר ממנו בשנתיים, הפך למגיני ולנוקם ניקמתו. בחמת-זעם היה נלחם בכל מי שניסה לפגוע באחיו, לפעמים מכה, לרוב מוכה..."

אין מיוחד בכך שילד מתבודד מוצא מיפלט בספרים ואינו מסתדר בחברה. איך השפיע עליו העדרות האב מהבית? איך

נער עומנו וחיוור

רהפעולה הראשון — מעין זירת-ניסויים — היה כפר הנוער בך-שמון, או אחד מבתי-האולפנה של העילית הישי-ראלית. פרס הגיע לשם כפורטקציה — אביו של מולה כהן, מנהיג תנועת הנוער העובד, סידר מילגה לבנו ולשימיעון חברו. בך-שמון היתה מקום די אכזרי לנער-עולה. בממלכה זו של צברים, לא היה קל לעולים הצעירים להסתדר. אחד מהם, נער-עולה מפולין בשם משה תהילימיוויגר, הפך את עצמו לסופר-צבר, ונודע ברבות הימים כסמל הצבריות, דן בך אמוץ. שימיעון פרסקי, שגם הוא רצה בומנו לאמץ לעצמו את השם בך-אמוץ, הלך בדרך אחרת, זו שהתחיל בה בתל-אביב.

נראה שהיה מודע מאוד לזרותו. שוב חשש שמא יידחה, כפי שהוא תיאר זאת ברבות הימים, היה בניני עצמו. נער שמנמן, סולד מספורט, ולעומת האחרים, השופים תמיד, פניו היו חיוורות.

הצברים שאפו אל הפלחה, המיקצוע האריסטוקרטי בחקלאות של אז. שימיעון עבד תחילה בנהייריק, ולאחר מכן בחר לעצמו מיקצוע בלתי-פופולרי — הרפת. אמנם, שם היה צריך לקום בארבע כבוקר, אך לא היה עליו להתחרות עם הצברים. כרי להוכיח את עצמו, עבר קשה מאוד.

אולם לא זה היה העיקר. ככפר-הנוער ניסו כל תנועות-הנוער החלוציות להכות שרישים ולעשות נפשות. "השומר הצעיר" השמאל-קיצוני, "הנוער הציוני" הליברלי ו"גורדוניה" המתונה של מפא"י התחרו עם "הנוער העובד". שימיעון פרס הפך בדרך הטבע למרכז סניף הנוער העובד, שהיה לו אופי מחתרתי, מפני שהנהלת הכפר אסרה הקמת תנועות בגיל הצעיר.

איך הגיע דווקא את למעמד בתנועה? הסיבות נעוצות, אולי, במוטיבציה המוגברת שלו, לעומת עמיתיו שהיו פחות לוהטים אחרי שליטה חברתית. הוא הצטיין בהתמסרות, בעקשנות, בחריצות. בנכונות להקריש את עצמו כולו לתפקיד ולהודרות איתו. ביכולתו לקום ולהרצות, בשימת-הלב שלו לפרטים, בעובי דה שקרא יותר מעמיתיו וידע לכתוב ולנסח.

בינתיים ניצל כל רגע של זמן פנוי כדי לכתוב מאמרים, שירים, סיפורים וכל העולה על הדעת בכל ביטאון אפשרי — החל בביטאון הכפר, שהוא ערך, וכלה בביטאון הנוער העובד. כך משך אל עצמו את תשומת-לכם של גדולי התנועה, וסלל את